

Poľoha parku tmavej oblohy

Park tmavej oblohy Poloniny sa nachádza na území Národného parku Poloniny, ktorý sa okrem iného vyznačuje tým, že má výnimočne malú hustotu osídlenia. Zároveň je to najmenej navštevovaný národný park na Slovensku, preto je vplyv človeka na životné prostredie minimálny. Národný park leží na hraniciach s Poľskom a Ukrajinou. S týmto územím susedia Bieszczadzki Park Narodowy v Poľsku a Užanskij národný prirodnej park na Ukrajine. Z hľadiska svetelného znečistenia je územie Národného parku Poloniny najtmavšou oblasťou na Slovensku. Prirodzená nočná tma a nočné biorytmy všetkých živých organizmov sú najmenej narušené. Aj vďaka tomu je na území národného parku mimoriadna koncentrácia endemic kých a ohrozených druhov rastlín a živočíchov.

Parkom tmavej oblohy prechádza 49. rovnobežka. Nad hrádzou vodnej nádrže Starina sa nachádza vyhliadka a pod ňou informačná tabuľa Parku tmavej oblohy Poloniny.

Vydal: SZA Rimavská Sobota (2010)
Tento projekt sa uskutočnil vďaka podpore Nadácie Orange a Agentúry na podporu výskumu a vývoja LPP-0059-09

Poslanie parku tmavej oblohy

Poslaním Parku tmavej oblohy Poloniny je **informovať** laickú a odbornú verejnosť o výnimočne zachovanom nočnom prostredí na tomto území, **vzdelávať** v problematike ochrany nočného životného prostredia a svetelného znečistenia, propagovať a **ochraňovať** prírodné tmavé nočné oblohy, ktorá je základom ochrany prírodného prostredia pred svetelným znečistením.

Vyhľásenie

Pri príležitosti Medzinárodného roku biodiverzity bol 3. decembra 2010 vyhlásený Park tmavej oblohy Poloniny na základe memoranda partnerských organizácií:

- Astronomický ústav Slovenskej akadémie vied
- Slovenský zväz astronómov amatérov
- Správa Národného parku Poloniny
- Príroovedecká fakulta Univerzity P. J. Šafárika
- Slovenská astronomická spoločnosť pri SAV
- Vihorlatská hvezdáreň v Humennom

Park tmavej oblohy Poloniny

Dark-Sky Park Poloniny

Park Ciemnego Nieba Poloniny

Парк темного неба Полонини

Svetelné znečistenie je svetlo s nežiaducimi účinkami rozptylé v ovzduší. Je to svetlo vyrobené človekom, umelo pridávané do nočnej krajiny. Svetlo, ktoré nesvieti tam, kam potrebujeme – teda na cestu, ale do oblakov, na hviezdy, do lesa a do okien ľudí, ktorí si potrebujú oddýchnuť.

Ľudský organizmus je prispôsobený pravidelnému 24 hodinovému rytmu, ktorý sa synchronizuje vďaka hormónu melatoninu. Ten sa tvorí iba v tme, inak je jeho tvorba narušená. To môže viesť k poruchám spánku, únavy, podráždenosti, bolestiam hlavy a pod. **Melatonin** pôsobí preventívne proti onkologickým chorobám, pôsobí proti obezite, cukrovke, vzniku žľcových kameňov, spomaľuje proces starnutia a iné. Výskyt melatonínu bol tiež preukázaný u rastlín a zvierat. Tiež majú rytmus striedania dňa a noci zakódovaný v génoch.

Denné **živočíchy a rastliny** trpia nedostatom nočnej tmy podobne ako človek; naopak, nočné živočíchy sú na tme závislé (obživa, migrácia, rozmnožovanie). Svetelným znečistením sú narušené celé ekosystémy a väzby v nich.

Park tmavej oblohy Poloniny (48 519 ha) je určený samotným územím Národného parku Poloniny (29 805 ha), jeho ochranným pásmom (10 973 ha) a katastrálnymi územiami obcí Kolonica, Ladomírov, Klenová, Kalná Roztoka a Ruská Volová (7 741 ha).

Park je **najtmavším miestom Slovenska**, kde nočná obloha je zachovaná vo svojej prírodnej podobe. Podobných miest je v civilizovanom svete už veľmi málo.

Priemerný jas oblohy* v parku je 21,5 mag/arcsec². V závislosti od miesta a atmosférických podmienok sa pohybuje medzi 21,3 a 21,7 mag/arcsec². Vzhľad oblohy zodpovedá stupňu 2 až 3 na Bortleho stupnici tmavosti oblohy. Na nočnej oblohe vidno za dobrého počasia všetky objekty a úkazy typické pre prírodnú oblohu ako sú zodiakálne svetlo**, pás a protisvit. Medzná hviezdna veľkosť najslabších hviezd viditeľných bez ďalekohľadu býva 7,4 mag.

* merané prístrojom Unihedron Sky Quality Meter.

** vidno na snímku v strede hore ako šíkmo pretina Mliečnu cestu napravo.

Čo naozaj nemusíme robiť

1. Nesvietme na iné pozemky, miesta či plochy, ako napríklad susedov domov, dvor alebo záhradu!
2. Nesvietme do lesa, na svah nad obcou, do okien domov, ale iba na chodník, cestu či inú plochu.
3. Nesvietme do očí chodcom, vodičom, zamestnancom a hostom!
4. Nesvietme tam, kde to nie je skutočne potrebné! Nesvietme zbytočne silno!
5. Nesvietme nad obzor alebo iba tak do vzduchu!

Čo tým získame?

1. Ušetríme elektrinu za zbytočné svietenie, a tým menej zatažíme aj svoju peňaženku a životné prostredie!
2. Odstránením oslnenia dosiahneme väčšiu bezpečnosť na cestách.
3. Pokojný spánok pre ľudí, menej rušený biorytmus pre nočné živočíchy.
4. Vďaka funkčnému a regulovanému osvetleniu budú naše mestá a obce bezpečnejšie a budú vyzerať oveľa zaujímavejšie a príťaživejšie.
5. Nad našimi hlavami sa bude opäť kleňúť temnejšia obloha, plná hviezd.

Astronomické observatórium na Kolonickom sedle

sa nachádza na území parku tmavej oblohy medzi obcami Kolonica a Ladomírov. Je detašovaným pracoviskom Vihorlatskej hvezdárne v Humennom. Hlavným prístrojom je **VNT – Vihorlatský národný teleskop** s priemerom zrkadla 1 meter. Kvalita kolonickej oblohy predurčuje toto observatórium k získaniu vysokokvalitných vedecích údajov, ako aj k popularizačnej činnosti a rozvoju astroturistiky. V areáli observatória sú ubytovacie kapacity a planetárium postavené v rámci projektu „**Karpatské nebo** – Rozvoj produktov cestovného ruchu založených na astronómii v regióne poľsko-slovenského pohraničia“.

Národný park Poloniny je najvýchodnejším slovenským národným parkom s pôvodnými rozľahlými jedľovo-bukovými lesmi a pralesmi Stužica, Rožok a Havešová, ktoré sú od roku 2007 zapísané na zozname **svetového prírodného dedičstva UNESCO**. Od roku 2004 sa v parku nachádzajú lokality európskeho významu NATURA 2000. Národný park je **súčasťou Medzinárodnej biosférickej rezervácie Východné Karpaty** vyhlásenou UNESCO v roku 1993 – jedinej na svete, ktorú tvoria spojené územia troch štátov (164 190 ha).

Súčasťou chráneného územia sú **národné kultúrne pamiatky – drevené kostolíky (cerkvi)** východného obradu. Najstaršie pochádzajú zo 17. storočia. V niektorých sa dodnes konajú bohoslužby.

Najvyšší vrch je Kremenec (1 221 m), ktorý je aj **najvýchodnejším bodom Slovenska**, kde sa stretávajú hranice troch štátov: Slovenska, Poľska a Ukrajiny.

„Naj“ na Slovensku:

- najväčší komplex pralesov na Slovensku,
- najvýchodnejší bod na Slovensku,
- najviac národných kultúrnych pamiatok v rámci národných parkov Slovenska – drevené kostolíky,
- najväčšia vodná nádrž na pitnú vodu na Slovensku – Starina (60 miliónov m³ vody),
- najväčší výskyt veľkých lesných zvierat (vlk obyčajný, medved hnedý, zubor lesný, mačka divá, rys ostrovid, los mokraďový),
- najvyššie položený vojenský cintorín z 1. svetovej vojny na Slovensku na vrchu Predný Hodošík (825 m),
- súčasť jedinej biosférickej rezervácie UNESCO na svete, ktorú tvoria spojené územia troch štátov (164 190 ha).